

personen, die zich weer als leden in omvattender verbanden kunnen voegen, dan lost zich vanzelf het probleem op van de deel-staten in de Duitse bondsstaat en van het ingeordend zijn van het Duitse rijk in de meer omvattende volkenrechtelijke gemeenschap. Behoort echter de soevereiniteit tot het wezen van de staat, dan blijft nòch voor een bondsstaat, nòch voor een volkenrechtsgemeenschap plaats.

Daarom moet de moderne staat volgens PREUSZ als een wezenlijke „Genossenschaft” worden gevat en wel als een „Genossenschaft” van het type der natuurlijke, organisch gegroeide en niet op willekeurige vereniging berustende gemeenschap, die door haar volmaakte organisatie tot „Körperschaft” is ontwikkeld. Het door de staat over zijn leden uitgeoefend gezag verschilt in niets van dat in de andere verbanden; de staat onderscheidt zich van deze slechts als een „Gebietskörperschaft” met „Gebietshoheit”. Onder „Gebietshoheit” verstaat PREUSZ dan, dat alleen een werkelijke staat, in onderscheiding van provincie en gemeente, die ook onder de „Gebietskörperschaften” vallen, zelfstandig over zijn gebied kan beschikken en aangezien dit gebied tot zijn wezen als persoon behoort, eventueel ook alleen zichzelf kan opheffen. Dit begrip „Gebietshoheit” was volgens hem het eerst in de middeleeuwse stad tot ontwikkeling gekomen en had niets van doen met het Romanistisch soevereiniteitsbegrip.

Zo scheen de eliminerende van het soevereiniteitsbegrip inderdaad winst op te leveren met name voor de theorie der statenverbindingen, die, bij handhaving van dit begrip met allerlei gewrongen constructies ging werken, zoals bv. het begrip der gedeelde of dat der halve soevereiniteit, dat der *inwendige* en der *uitwendige* soevereiniteit, en voorzover zij de figuur van niet-sovereine staten aanvaardde, geen deugdelijk criterium scheen te hebben, om zulke staten van gemeenten en provinciën te onderscheiden.

Maar het soevereiniteitsbegrip liet zich niet zo gemakkelijk aan de kant zetten. Het had van meetaf een heel wat veelzijdiger rol vervuld, dan in PREUSZ' beschouwingen naar voren kwam. Het had niet slechts dienst gedaan om de staat van iedere andere samenlevingskring te onderscheiden en hem het monopolie van het overheidsgezag op zijn territorium tegenover andere machten toe te kennen, maar evenzeer voor de begripsbepaling van het positieve recht en ter bepaling van de onderlinge verhouding tussen de competentie-sferen in de rechtsvorming.

De door GIERKE op grootse wijze uitgewerkte Genossenschaftstheorie had weliswaar de ogen geopend voor de autonome rechtsvorming binnen de grote verscheidenheid van sociale verbanden, maar zij had geen materieel criterium kunnen aangeven voor de afgrenzing van de oorspronkelijke competentiesferen der niet staats verbanden tegenover de oorspronkelijke competentiesfeer van de staat. De autonomie was ten-